

esse melius quod alias tale esset, ut videre licet in dicto exemplo, et in quolibet alio contractu humano (extra matrimonium), per quem sit alteri jus acquisitum. Ad Cajetanum ex dictis etiam responsum est, tum quia cum supponit votum solemne, ut sic, jam supponit jus positivum; tum etiam quia supra ostensum est, ob eam causam non proprie dici votum solemne natura sua irritare matrimonium subsequens. Item exemplum de calice consecrato parum probat, tum quia hic non est alia consecratio, nisi quatenus promissio vel oblatio, facta Deo, dicitur quædam consecratio; tum etiam quia ex consecratione, ad summum sequitur non esse licitum profanum usum rei consecrata; non vero sequitur talem rem fieri omnino inhabilem ad alium usum, aut quod per accidens saltem licere non possit, ut in superioribus etiam tactum est.

14. *Secunda sententia asserit votum solemne castitatis religiosæ dirimere matrimonium ratum jure divino positivo.* — *Objectio.* — Est igitur secunda sententia principalis, in hoc casu dissolvi matrimonium ratum jure divino positivo a Christo Domino specialiter lato in lege Evangelica, per quod voluit dispensare in lege naturali de indissolubilitate matrimonii. Quam secutus est Abulens., 1 Reg., c. 8, q. 98; Victoria, de Potestate Papæ, propositione 4, n. 6; Cano, de Locis, lib. 3, c. 4, et alii, quos sequitur Sanchez, lib. 2 de Matrim., disp. 19, n. 3; et Rebel., 2 p., de Just., lib. 3, q. 4, sect. 2 et 3. Duplex fundamentum hujus sententiæ afferri potest. Primum est, quia hic effectus non est ex sola natura rei, ut probatum est; nec esse potest ex jure Ecclesiastico, quia non habet Ecclesia potestatem ad dispensandum in jure naturali, neque ad immutandam naturalem proprietatem matrimonii rati, qualis est absoluta indissolubilitas. Relinquitur ergo ut fieri debuerit jure positivo divino. Positivo (inquam), non solum superaddito puræ naturæ, sed etiam superaddito gratiæ, quia etiam gratia non affert secum ex sola intrinseca natura talem effectum, ut cum proportionem probant omnes rationes in præcedenti puncto adductæ. Dices: potius in lege Evangelica, quæ est lex gratiæ, addita est indissolubilitas matrimonio ratione sacramenti, et ratione præcepti a Christo lati, quam diminuta; ergo, stando in jure divino Evangelico, non est magis solubile matrimonium ratum per statum aliquem subsequens, quam esset juræ naturæ. Respondetur,

juxta hanc sententiam, utrumque esse verum; nam duplex jus Evangelicum in hoc negotio distingui potest: unum, quod secundum legem ordinariam obligat ad indissolubilitatem matrimonii rati; aliud, quod in particulari casu dispensat ob perfectionem legis novæ. Unde dici potest legem novam intensive hausisse indissolubilitatem illius vinculi, extensive autem aliqua ex parte illud diminuisse dispensative.

15. Secundum fundamentum hujus sententiæ est, quia Christus Dominus sine dubio potuit hanc dispensationem concedere; quod autem fecerit, et est consentaneum perfectioni legis divinæ, ne majus bonum religionis per legem illam generalem matrimonii impediretur; et consonat etiam traditioni ecclesiasticæ, cujus nullum initium scriptum invenitur, quod est signum juris, seu institutionis divinæ a Christo factæ, juxta regulam Augustini, lib. 4 de Baptis., c. 24. Talem autem esse hanc traditionem constat tum ex juribus, et Pontificibus, qui de hac re loquuntur; semper enim de hac consuetudine tractant tanquam de re antiqua, nullusque sibi vel alteri attribuit institutionem ejus; tum etiam ex Sanctorum exemplis, quæ sunt optima indicia legis divinæ, teste Augustino, lib. de Mendacio, c. 15; et Gregorio, hom. 40 in Ezechiel. In præsentem autem habemus multa exempla Sanctorum, qui ante omnem ecclesiasticam legem post matrimonium ratum propter vitæ perfectionem conjugem reliquerunt; quæ exempla late supra tractavimus disputando de voto simplici castitatis; et Alexander III, in c. 2, de Convers. conjug., generatim ait: *Sicut Sancti quidam de nuptiis vocati fuerunt.*

16. Hæc vero opinio duobus modis intelligi potest: prior est, quod Christus Dominus dederit Ecclesiæ suæ potestatem instituendi statum perfectionis, quem possent fideles etiam post matrimonium ratum profiteri, libero dimisso altero conjugate. Alius sensus est, Christum ipsum immediate præcepisse ut, non obstante matrimonio rato, liceret statum religionis assumere, et quod ex hoc statim necessario sequatur illius matrimonii solutio. Prior sensus in re quidem verus est, nam hic effectus esse non potest, nisi originem trahat a potestate a Christo data; ille tamen sensus non sufficit ut hoc dicatur esse de jure divino; nam omnia jura ecclesiastica condita sunt per potestatem supernaturalem a Christo datam; tamen, quia immediate arbitrio ho-

minum lata sunt, et ab eisdem auferri possunt, simpliciter humana sunt. Et ita auctores hujus sententiæ non loquuntur in hoc sensu, sed in posteriori, in quo eorum sententia nobis probari non potest.

17. Primo, quia votum castitatis religiosæ non irritat matrimonium subsequens jure divino positivo, ut ex dictis supponimus; ergo nec irritat matrimonium jam factum. Probat consequentia ex similitudine rationis. Dices, non esse æqualem rationem, quia plus est solvere, quod ligatum est, quam impedire, ne vinculum fiat. Unde Ecclesia multis modis potest impedire, ne matrimonium contrahendum valeat; solvere autem, quod ratum jam est, aut raro, vel forte omnino non potest. Respondeo, licet in hoc excedat matrimonium jam factum, tamen aliunde est inter hos duos effectus quædam connexio, ratione cujus necessario habent æqualitatem in ordine ad hoc divinum jus, quia nullum votum potest dissolvere matrimonium ratum, nisi reddat personam inhabilem ad simile matrimonium; quia esset valde absurdum subtrahere conjugem de actuali dominio, et potestate alterius, et relinquere illum liberum ut valide possit se tradere alteri in conjugem, ut supra late deduxi, tractando de voto simplici castitatis. Unde illa inæqualitas potest retorqueri, et ex illa confirmari ratio facta: nam difficilius est dissolvi matrimonium ratum quam impedire contrahendum; si ergo Christus dedisset voto solemnem castitatis priorem virtutem, dedisset utique posteriorem, quia non minus conveniens esse poterit statui religioso posterior quam prior; et alioqui non erat conveniens votum aliquod habere priorem efficaciam sine posteriori; ergo si posteriorem non dedit, profecto neque priorem. Unde etiam confirmatur, quia verisimile non est votum solemne continentiæ prius cœpisse in Ecclesia irritare matrimonium contractum, quam contrahendum; sed hoc secundum non habuit ab ipso Christo, imo verisimile est non semper habuisse hunc effectum in Ecclesia; ergo idem prorsus de primo sentiendum est.

18. Secundo argumentor ex alio principio, quod solemnitas voti est de constitutione Ecclesiæ, ut ex doctrina Pontificum sæpe diximus; nam votum castitatis religiosæ non dirimit matrimonium ratum, nisi solemne sit; ergo non dirimit ex vi solius divini juris, sed interventu et efficacia juris ecclesiastici. Antecedens patet, quia, licet omne votum so-

lemne dirimat matrimonium ratum, ut constat de voto sacri ordinis in Extrav. unica, de Voto, Joan. XXII, e contrario vero nullum votum dirimit matrimonium ratum, nisi solemne sit; dixi autem solum de facto non dirimere, non autem de possibili non posse dirimere, quia fortasse Ecclesia posset id facere, sicut fecit ut aliquod votum simplex irritet matrimonium subsequens, quamvis fortasse id non expediat, ut in sequentibus dicam. Consequentia vero probatur, quia solemnitas voti non est de jure divino; ergo neque hic effectus, qui voto non convenit absque solemnitate.

19. Dices, quamvis Christus non instituerit solemnitatem voti, instituisse et præcepisse, ut, eo ipso quod votum esset solemne, matrimonium ratum dirimeret. Sed contra, nam Ecclesia de facto instituit aliquod votum solemne, quod non habet illum effectum, ut patet de voto clericorum. Respondetur, illud non esse votum solemne simpliciter, sed secundum quid, scilicet, quoad effectum dirimendi matrimonium post contractum, hanc enim ob causam hujusmodi determinationem addit Pontifex in c. unico, de Voto, in 6. Sed contra, nam hinc sequitur votum simpliciter solemne vocari, quod utrumque habet effectum, scilicet dirimendi contractum, et contrahendum; ergo cum solemnitas sit ab Ecclesia, et non ex institutione, neuter effectus esse potest de jure divino immediate, sed solum in origine, quatenus de jure divino est, ut quod Petrus solvit in terris, solutum sit in cœlis. Unde in hoc solo sensu potest esse vera illa hypothetica, seu composita propositio, scilicet, supposita solemnitate simpliciter voti, de jure divino esse, ut dirimat matrimonium ratum, nam supponere solemnitatem simpliciter, nihil aliud est quam ponere Ecclesiam voluisse, ut tale votum sic factum habeat tales effectus. Et confirmo, nam quidquid aliud in voto castitatis religiosæ esse intelligatur antecedens ad directam institutionem talis effectus, non est solemnitas sufficiens ad talem effectum, et potest per Ecclesiam fieri ut maneat sine tali effectu; ergo nulla alia solemnitas cogitari potest, cui de jure divino sit adjunctus hic effectus, nam si esset, non esset ab illa separabilis per Ecclesiam in sensu composito, ut aiunt. Antecedens patet interrogando quid sit illa proprietas voti, cui adjuncta est jure divino hæc efficacia. Aut enim est traditio, et status religiosus; et hoc non, quia in aliquo gradu Societatis hoc totum in-

venitur sine illo effectu; aut est consecratio aliqua, vel benedictio Ecclesiae; et hoc etiam non, quia est caeremonia valde accidentaria, et posset Ecclesia illam concedere sine dissolutione vinculi matrimonii rati, sed sub ea lege ut alter etiam conjux perpetuam castitatem servaret. Et eadem replica fieri potest, quidquid aliud esse dicatur talis voti proprietate, ut verbi gratia, quod sit absoluta perpetuitas ejus, cum traditione et obligatione mutua, etiam ex parte religionis; nam his omnibus permanentibus, in quocumque vel in aliquo statu religioso posset Ecclesia statuere, ut in eo non dissolveretur matrimonium ratum, sed quod vel professio non esset valida, si invita altera parte fieret; vel certe, si fieret ex consensu ejus, ille cogere continenter servare. Quo enim fundamento negare audebimus posse hoc facere Ecclesiam, cum nullibi reperitur a Christo prohibitum? Et licet generaliter non expediat, tamen aliud est agere de absoluta potestate, aliud de convenienti usu ejus, et fortasse in aliquo tempore, vel in aliqua provincia, vel in speciali aliqua religione posset id expedire, vel ad majorem pacem, vel ad majorem probationem ingredientium religionem. Non est ergo cur dicam hoc esse contra latitudinem ecclesiasticae potestatis; nulla est ergo connexio ex jure divino necessaria inter statum religiosum et illum effectum, nisi quatenus per Ecclesiam formaliter et directe ad hunc effectum admittitur seu approbatur, et ideo etiam nunc non habet hunc effectum, nisi votum castitatis factum in professione religionis approbatae, et ex vi talis approbationis admissum ut solemne simpliciter.

20. *Votum solemne castitatis religiosae dirimit matrimonium ratum ex Ecclesiae statuto.* — Concludendum igitur est, votum solemne religionis habere hunc effectum ex Ecclesiae statuto. Probatur primo a sufficienti enumeratione, quia hoc votum habet hunc effectum; et non ex sola natura rei, neque ex divino jure immediate, quae omnia ostensa sunt; ergo interveniente ecclesiastico jure, quia sine jure fieri non potest. Unde Joannis XXII, in Extravag. unica, de Voto, negat votum castitatis ordinis habere hunc effectum, quia nec jure divino, nec per sacros canones reperimus hoc statutum. Ex quibus verbis colligo, aliquid ex his juribus esse necessarium ad hunc effectum, et quodlibet eorum potuisse sufficere; ergo merito idem dicimus de voto castitatis religiosae; cum er-

go in hoc voto de effectu constet, et de jure divino non constet, imo sufficienter probetur nullum tale esse, sistendum est in jure ecclesiastico, de quo satis constat.

21. Unde argumentor secundo: nam hic effectus non excedit amplitudinem ecclesiasticae potestatis; ergo optime in institutionem ejus reducitur, cum sic facile expediantur omnes difficultates. Antecedens plane colligitur ex dictis verbis Joannis XXII. Nam si Ecclesia non posset hunc effectum alicui voto tribuere, immerito et valde improprie inter causas hujus effectus vel negationis ejus posuisset canonicum jus; satis enim fuisset dicere, votum ordinis non habere hunc effectum jure divino, ut inde concluderet non habere hunc effectum. Deinde probatur idem antecedens, quia, absolute loquendo, matrimonium ratum dirimi potest propter meliorem frugem; cur ergo non posset Ecclesia approbare ut status Episcopatus sit melioris frugis quoad hunc effectum, vel status eremiticus, aut continentiae publicae professae in facie Ecclesiae absque aliis votis vel conditionibus status religiosi? Denique declaratur ratiōne, quia, quamvis Christus Dominus voluerit dispensare cum Ecclesia sua, ut esset in ea aliquis status perfectionis, per cujus professionem posset matrimonium ratum dissolvi, ut praecedens opinio supponit, et nos facile admittimus quoad potestatem; nihilominus potuit modum hujus status et usum ejus Ecclesiae arbitrio et institutioni committere; ita ut neque omni statui perfectionis aut religionis necessario sit adjunctus hic effectus; neque e converso soli statui religionis, prout nunc constituitur ex traditione, et tribus votis solemnibus, esse annexum; nam in toto hoc genere potestatis et institutionis nulla apparet repugnantia, et alioqui habet magnam congruentiam, quia haec materia multum est variabilis, et pro diversitate temporum et locorum potest nunc expedire una consuetudo, et postea alia; ergo non fuit necesse actum ipsum irritationis jure divino institutum esse, sed sufficiens fuit dare potestatem, et magis credendum est ita factum esse. Quia ad affirmandam potestatem habemus sufficientem fundamentum in generalibus Christi verbis: *Quodcumque solveris super terram erit solutum et in caelis*, addendo nihil repugnare, praedictum modum solvendi matrimonium ratum comprehendere sub illa generali distributione. Quod facile ostendi potest ex dictis, et magis patebit expediendo

difficultates. Item potest fundari in verbo Christi: *Pasce oves meas*, subjungendo hujusmodi institutionem pertinere ad convenientem pastum spiritualem Ecclesiae, nec potuisse convenientius tradi quam per Petrum.

22. Tandem argumentari possumus a signo; nam videmus in eo statu ecclesiastico, vel per illud votum dissolvi matrimonium ratum, quod Ecclesia censuit ad hunc effectum esse sufficiens, et non per alia, etiam si solemnia sint, vel ad dirimendum matrimonium postea contractum sufficientia; ergo signum est applicationem hujus effectus, ut sic dicam, ad hoc vel illud votum commissam esse Ecclesiae, quatenus certa aliqua lege posset esse constans. Antecedens patet exemplo satis antiquo, de voto solemni sacri ordinis; nam illud non habet hunc effectum, quia sacri canones hoc non statuerunt, ut dixit Joannis XXII; patet etiam novo exemplo in voto castitatis religiosae scholarium Societatis, quod in principio nullum dirimebat matrimonium, quia nondum Ecclesia ad hunc effectum illud approbaverat; nunc vero dirimit subsequens matrimonium, si forte contrahatur, quia ad hunc effectum jam approbatum est; non vero dirimit jam contractum, quia de hoc effectu nihil Pontifices locuti sunt, ut infra videbimus. Idem signum confirmari potest ex c. *Ex parte*, 2, de Convers. conjug., ubi votum virginitatis, etiam suscepto velo, dicitur non dirimere matrimonium ratum, si factum sit animo permanendi in propria domo, et ibi castitatem servandi; dirimere autem, si factum sit in professione regulari. Cujus differentiae rationem assignare non possumus sufficientem, nisi ex Ecclesiae determinatione et institutione, nam si antiqua exempla consideremus, quae ad confirmandum hunc effectum afferri solent, in eis solius continentiae professionem et observantiam inveniemus; quod ergo nunc sit necessaria professio in Religione approbata, ecclesiastica institutio est. Unde Pannonitanus, in d. c. *Ex parte*, n. 3, et alii ex illo textu colligunt matrimonium ratum non posse dissolvi, nisi in casibus a jure expressis. Ad quod etiam potest expendi in eodem textu verbum illud: *Nos autem nolentes a praedecessorum nostrorum vestigiis declinare*; nam per illud significatur materiam hanc non esse juris divini, quam Pontifex non possit limitare, sed pendere ex institutione et voluntate ejus. Atque haec sententia a nobis explicata communior est canonistarum, d. c. *Ex parte*,

cum aliis supra citatis, et in c. *Desponsalam*, 27, q. 2; docet Felinus, cons. 26, n. 19; Anchar., repet. super c. Canonum, numero vigesimo octavo, de Constit.; Garcia, de Benef., p. 7, c. 10, n. 83; et plurium Theologorum, in 4, d. 27 et 38; et Henric., Quodlib. 5, q. 38, et alii.

23. Magis autem confirmabitur haec sententia respondendo ad fundamenta alterius, et ad rationes in principio positas. Ad primam, concedimus matrimonium, quoad essentiam suam, tam in esse contractus quam in esse sacramenti, perfici ante copulam per mutuum consensum expressum, ideoque sub utraque ratione esse indissolubile simpliciter privata auctoritate, et arbitrio ipsorum contrahentium. Cum hoc tamen nihilominus stat, ut matrimonium consummatum ratione copulae indissolubilius fiat, sub utraque etiam ratione contractus et sacramenti, ita ut jam non solum privata auctoritate, sed etiam publica, vel per potestatem a Christo acceptam dissolvi non possit. In ratione quidem contractus ratione majoris injuriae, tam naturae quam prolis, per se loquendo; in ratione vero sacramenti propter ampliorem significationem, quomodo ex Hieronymo refertur in c. *Quapropter*, 27, q. 2: *Conjugia sponsali conventionione initiantur, et commistione corporum perficiuntur*; ubi glossa: *Perficuntur* (inquit) *non quoad essentiam, sed quoad significationem*; quia jam non solum unionem animae cum Deo, quae dissolubilis est, sed etiam indissolubilem unionem humanitatis cum Verbo, aut Christi cum Ecclesia, quod expresse asseruit Innocentius III, in c. *Debitum*, de Bigamis, sic intelligens illud Genes. 2, et ad Ephes. 5: *Et erunt duo in carne una*.

24. Ad secundam rationem dubitandi respondetur, votum solemne religionis habere hunc effectum ex institutione Ecclesiae, ut recte discursu ibi facto, et ex omnibus dictis circa priores sententias a sufficienti partium enumeratione concluditur. Ad difficultatem autem in contrarium ibi positam, respondetur primo Ecclesiam habere potestatem ad dissolvendum matrimonium ratum non consummatum, et ex justa causa, sive per dispensationem, sive per justam et sacram institutionem. Nec refert, quod matrimonium in ratione contractus sit indissolubile jure naturae, et nihilominus est dispensabile auctoritate Pontificis, quia, quatenus in suo fieri et esse pendet a voluntate humana, subordinatur potestati Pontificis, quamdiu ratione

copulæ omnino consummatum non est. Dices: non potest Pontifex rescindere alios contractus inter homines factos, cum injuria tertii; nec posset instituere ut professio religiosa liberet profitentem ab omni debito, vel obligatione ad alium hominem, illo invito, et cum injuria illius; ergo, etc. Respondetur, in aliis contractibus mere temporalibus non habere Pontificem potestatem adeo directam, sicut habet in matrimonium, quod in lege nova elevatum est ad quoddam esse spirituale, et ideo argumentum non est omnino simile. Loquendo autem cum proportionem, potest retorqueri; nam princeps Reipublicæ potest dare facultatem ad rescindendum aliquem contractum in aliquo casu, etiam invito tertio, et cum aliquo detrimento illius, quando aliqua ratio communis boni id postulat; nec tunc fit injuria tertii, quia irrationabiliter est invitatus, et quia non fit privata, sed publica auctoritate, ex causa justa. Addo etiam hoc modo posse Pontificem per potestatem indirectam, quam habet circa temporalia in ordine ad spiritualia, rescindere aliquem contractum, si ex eo timeatur aliquod spirituale nocumentum, vel propter aliquod aliud majus bonum spirituale Ecclesiæ; sicut potest etiam relaxare juramentum, subtrahendo materiam ejus, quamvis illa humana promissio sit, quando ad talem relaxationem sufficiens ratio spiritualis intercedat; unde etiam posset Pontifex in aliquo casu dare licentiam ingrediendi religionem non obstante aliquo humano debito, vel obligatione alterius contractus, quando prudenter judicaret, id esse moraliter necessarium ad bonum spirituale unius partis, et nocumentum alterius partis vel esse parvi momenti, vel non posse aut debere pro tunc impediri vel considerari. In præsentem ergo Pontifex, tam per potestatem directam quam per indirectam, potuit instituere ut per votum castitatis religiosæ dissolvatur matrimonium ratum, tanquam habens supremam potestatem in spiritualibus, et propter rationem communis boni spiritualis animarum, nulla habita ratione particularis nocumenti alterius personæ, quia moraliter quasi nihil reputatur respectu tanti boni, et non fit cum injuria, quia non fit auctoritate privata, sed publica. Imo in hoc excedit temporalem principem, quod non solum potest rescindere contractus natura sua dissolubiles, sed etiam hunc qui indissolubilis est per voluntates contrahentium; quod mirum non est, quia non utitur

potestate mere naturali, sed supernaturali sibi divinitus concessa. Quamquam de matrimonio rato, habente puram rationem contractus, antequam esset institutum in sacramentum, dubitari possit an esset in Republica humana potestas ad dispensandum in illo, ex justa et publica causa. Sed hoc non est præsentis considerationis.

25. Neque etiam obstant verba Christi Domini, Matth. 19: *Quos Deus conjunxit, homo non separet*. Primo quidem, quia respondere possumus cum Innocentio III, in c. 2, de Transl. Episcopi, non humana, sed potius divina potestate matrimonium dissolvi, quando per transitum ad statum religiosum auctoritate Romani Pontificis, quem constat esse Vicarium Jesu Christi, talis separatio efficitur. Secundo, quia responderi potest (ut tollatur replica quæ fieri potest de matrimonio consummato), verba illa dicta esse de conjugibus postquam sunt una caro. Sic enim legimus, Genes. 2, dixisse Adamum: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, et matrem, et adheret uxori suæ: et erunt duo in carne una*. Christus autem intulit, Matth. 19: *Itaque jam non sunt duo, sed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. Explicat autem Alexander III, in c. 2, de Conversione conjugatorum, conjuges fieri unam carnem per copulam carnalem, et hinc sumit rationem ob quam potest matrimonium ratum solvi: *Quia cum non fuissent (inquit) una caro simul effecti, satis potest unus ad Deum transire, et alter in seculo remanere: et ideo in c. Ex publico, eod. tit., idem Alexander III de matrimonio consummato exponit illud Matth. 5 et 19: Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, mæchatur; et qui dimissam duxerit, mæchatur*. Quæ expositio, quantum ad illum specialem articulum, habet specialem difficultatem alibi tractandam; quantum vero ad præsens attinet, a fortiori ex ea concluditur Alexandrum III intellexisse, Christum Dominum in toto illo capite locutum fuisse de matrimonio consummato; et ita intellexerunt textum illum Sot., in 4, d. 27, q. 1, art. 4; et Cano, lib. 3 de Locis, c. 4; et Anselm., Matth. 19, ita exponit: *Erunt duo in carne, id est, in carnali copula. Itaque (inquit), quia unum facit carnalis conjunctio, jam non sunt duo, sed una caro, quod facit conjunctio carnalis*. Sic etiam D. Thomas ibi, post expositionem quam ex Hieronymo refert, scilicet, *in carne una, id est, in carne prolis, et aliam ex Chrysostomo, id est, in uno carnali effecti,*

subdit ipse suam, id est, *in uno carnali opere*. Theophylact. autem utcumque conjunxit, dicens: *Quia una caro facti sunt, et propter coitum, et naturalem amorem coherentes, sicut impium est suam carnem dividere, ita et conjuges divellere*. Et eandem expositionem sequitur Jansen., c. 96 Concordiæ. Nam, licet prius dicat dici conjuges unam carnem, non tantum propter carnalem commistionem, sed etiam ob unam communem utriusque corporis potestatem, inferius tamen subdit, separationem conjugum ante copulam non esse contra illam legem: *Quos Deus conjunxit, homo non separet, quia ante consummationem conjugii per actum matrimonialem non dicitur Deus sponsam et sponsum conjunxisse, quia necdum fecit eos perfectos conjuges, necdum conjunxit eos in unam carnem; de qua conjunctione hic Dominum locutum fuisse, præcedentia indicant*. Consonat denique modus loquendi Pauli, 1 ad Cor. 6: *Qui adheret meretrici, unum corpus efficitur*, ubi alludit ad verba Adæ. Est tamen major unitas inter conjuges, propter legitimam conjunctionem, et ideo recte dixit Jansenius in prioribus verbis ad hanc unitatem requiri non tantum commistionem, sed etiam mutuam corporis potestatem, non quia singula sufficiant, sed quia utrumque ad unitatem carnis, quæ inter virum et uxorem efficitur, requiratur.

CAPUT XXIV.

QUO TEMPORE INCEPERIT VOTUM SOLEMNE CASTITATIS RELIGIOSÆ MATRIMONIUM RATUM DIRIMERE.

1. *Primus modus probandi ejus originem ex decretis Pontificum. — Incepisse a tempore Eusebii Papæ probatur. — Ut autem respondeamus proprio ac directo fundamento secundæ sententiæ præcedenti capite propositæ, inquirendum superest quando inceperit votum castitatis religiosæ habere hunc effectum dissolvendi præcedens matrimonium ratum, quia in historiis nihil de hoc initio legimus, neque etiam ex Conciliis colligi potest. Duobus ergo modis hoc initium investigare possumus, scilicet, vel ex aliquo decreto Pontificio, vel ex antiquis exemplis et factis Sanctorum. Quod ad priorem modum attinet, antiquius decretum, quod de hac re invenitur, est Eusebii Papæ, qui sedit ante 1300 annos; refertque illud Gratianus in c. Desponsatam, 27, q. 2, et communi sensu receptum*

est, quamvis in epistolis ejus decretalibus, vel in aliquo Concilio non reponatur; ait ergo Eusebius: *Desponsatam puellam non licet parentibus alii viro tradere, licet tamen illi monasterium sibi eligere*. Posset tamen aliquis textum hunc intelligere de desponsata per verba de futuro; nam proprietas vocis non cogit ut magis ampliatur, nec materia id permittere videtur, cum sit gravissima, et quodammodo superans jus naturale, si de matrimonio de præsentem intelligatur, et ideo si hæc fuisset intentio Pontificis, fuisset etiam distinctius explicanda. Accedit etiam quod verbum illud, *non licet*, solam prohibitionem, non incapacitatem indicat; mulieri autem per verba de præsentem desponsatæ, non solum non licet alteri viro nubere, sed omnino non potest. Unde hoc decretum Eusebii videtur simile illi quod in Concilio Illibertino legitur, can. 34: *Si qui parentes fidem frægerint sponsaliorum, triennii tempore abstineant se a comunione; si tamen iidem sponsus, vel sponsa in illo gravi crimine fuerint* (Gratian., 31, q. 3, cum negatione legit, *non fuerint*, sed male, ut ex originali, et ex Ivone, et ex ipso contextu constat) *deprehensi, excusati erunt parentes; ubi certum est sermonem esse de sponsalibus de futuro, quæ violare non licet, et ideo excommunicabantur etiam eo tempore qui datam fidem frangebant; fuit autem Concilium Illibertinum paulo post Eusebium; satis ergo apparenter posset ejus decretum de eisdem sponsis intelligi, nam sicut spondere, ita etiam despondere, promittere significat; unde desponsata puella recte dicitur puella promissa; sic enim intelligitur illud Ciceronis ad Quintum fratrem: Dederam ad te litteras, quibus erat scriptum, Tulliam Crassipedi pridie nonas aprilis esse desponsatam.*

2. Nihilominus glossa et Doctores communiter ibi textum illum intelligant de desponsata per verba de præsentem, et idem supponit Gratianus, ibid., § *Ecce*, quæ expositio admitenda est, quia communi consensu, et consuetudine ac traditione est recepta, quæ sunt optimi legum interpretes. Item quia in jure, et in eadem materia ita sumi solet vox *desponsata*, ut patet ibidem, in c. *Decreta*, ex Gregor., lib. 6 Epistolarum, c. 184, epist. 20: *Decreta (inquit) legalia desponsatam, si converti voluerit, nullo omnino censuerunt damno multare*; quod verum est de desponsata, etiam de præsentem, quamquam, ut verum fatear, eadem hic oritur difficultas; nam Gregorius allegat legem Justiniani, in leg. ult., C. de